

REFİK FENMEN BİBLİYOGRAFYASINA KATKI

Şeref Etker

Müderriş M. Refik Fenmen'in bir yayın listesi, 'Einstein'ın görelilik teorisini Türkiye'de tanıtanlar (I). Mehmed Refik Fenmen ve Kerim Erim' başlıklı araştırmada verilmiştir.¹

Elk.Y.Müh. Refik Fenmen'in, 'Zonguldak Yüksek Sanayi ve Maden Mühendis Mektebi' müderriş iken,² yayımlanmış kitaplarından elinde olanlarının dağıtımını İstanbul'dan yapmaya çalıştığı ve bunun için 6 sayfalık küçük (11x19.5 cm) bir broşür bastırıldığı anlaşılmaktadır.³ Bu özel yayın, Refik Fenmen'in yayın listesine bazı ekler yapmamıza olanak vermiştir.

Müderriş Refik Bey, kitaplarını 'I. Umuma mahsus ameli eserler' ve 'II. Yüksek mektepler, fen fakülteleri, Orta ve yüksek muallim mektepleri, Teknikum ve sanayi mektepleri talebelerine mahsus eserler' olarak ikiye ayırmıştır. İlk bölümdeki kitaplarının 'eski yazı' ile olduğu görülmektedir. Broşüre göre, yayın listesinde *Ameli Telsizcilik* olarak geçen kitabın tam adı: *Ameli Telsiz Telgraf ve Telefon*'dur.

İkinci bölümdeki kitaplardan 'Elektriğin Sınai Tatbikatı (Elektroteknik)' dizisindeki ilk cildin başlığı: *Elektrik Cereyanı ve Ölçüleri*'dir.⁴ İkinci cilt: *Piller, Akümülatörler, Dinamo ve Motörler ve Supaplar*⁵ ve üçüncü cilt: *Elektik Kudretinin Nakil ve Tevzii, Santrallar ve Tali Postalar*⁶ başlığını taşımaktadır. Aynı bölümde, 'Hararetin Tekniği' dizisindeki ilk cilt: *Termodinamik*, ikinci cilt: *İhtirak, Mahrukut, Ocaklar* konusundadır.⁷

---

¹ M. Akbaş (Kocaman), 'Einstein'ın görelilik teorisini Türkiye'de tanıtanlar (I). Mehmed Refik Fenmen ve Kerim Erim,' *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, Cilt IV, sayı 2, 2003, s. 29-59.

² Broşüre göre Refik Fenmen okulun Müdür Vekilidir, bkz. M. Akbaş (Kocaman), 'Elektrik Mühendisi Mehmet Refik Fenmen: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e yenilikçi ve yorulmaz bir aydın,' *Osmanlı Bilimi Araştırmaları : Atilla Bir Armağanı*, Cilt IX, sayı 1-2, 2007-2008, s. 101-118.

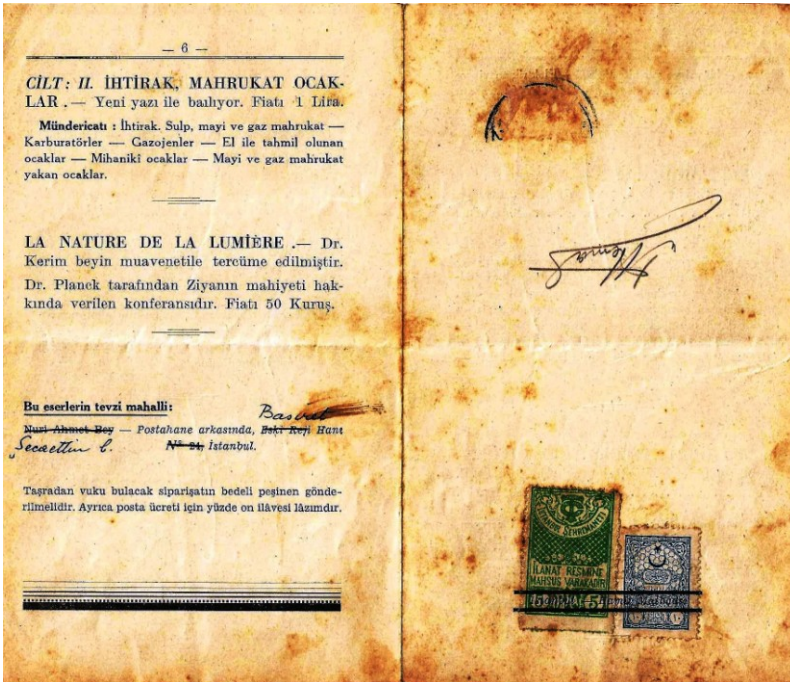
³ Broşürün basımı 1930 yılı içinde yapılmış olmalıdır.

⁴ Üçüncü tabı, yeni yazı ile, 362 büyük sahife, 237 şekil, 400 halledilmiş veya cevaplı meseleyi havidir (Fiatı 2 Lira).

⁵ Eski yazı ile, 224 büyük sahife ve 255 şekli havidir (Fiatı 1½ Lira).

⁶ Yeni yazı ile, 32 büyük sahife ve 250 şekli havidir (Fiatı 2 Lira). Bu dizideki ilk iki cildin künyeleri belirtilen yayın listesinde eksiktir.

⁷ Yeni yazı ile basılmıştır (Fiatı 1 Lira). Yazar, kitabı baskıda iken adını *İhtirak, Mahrukut, Ocaklar, Bacalar* (İstanbul, 1930, 160 s.) olarak değiştirmiştir. Bu cildin 1931 yılında ikinci basımı *Yeni Makinacılık: Hararetin Tekniği, III. Mahrukut ve İhtirak, Ocaklar, Bacalar* (159 s.) başlığını taşımaktadır.

M. Refik Fenmen'in yayınlarını tanıtan broşürün (c. 1930) ilk ve son sayfaları

Müderri M. Refik Bey'in kitaplarının dağıtımı ve satışı önce, Sirkeci'de Büyük Postanenin arkasında (Aşir Efendi caddesi üzerindeki) Eski Reji Hanı'nda,⁸ daha sonra Basiret Hanı'nda yapılmıştır. Aynı tarihlerde, *Cumhuriyet* gazetesinde Refik Bey'in kitaplarının ilanları çıkmıştır.⁹

Refik Fenmen, 1925 ile 1931 yılları arasında Zonguldak Sanayi ve Maden Mühendis Mektebi'ndeki görevini sürdürürken, dergi ve kitaplarını İstanbul'da yayımlamıştır. Teknik ve pratikle ilgili kitaplarının basımı gibi, herhalde dağıtımı da kolay olmamıştır. Refik Fenmen'in bu dönemde yaptığı yayınlar, İstanbul dışında olmasına karşın, onun öğretim kurumlarıyla, kültürel yaşamla ve bilim dünyası ile ilişkisini canlı tutabildiğini gösteren örneklerdir. Diğer taraftan, onun çalışma yöntemi ile eğitim programına ışık tutabilecek özellikler taşımaktadır.

---

⁸ Eski Reji Han, no. 24, daha önce M. Refik Fenmen tarafından 1925-26 yıllarında yayımlanan *Fen Alemi*'nin yazışma adresidir. (Broşür üzerinde el yazısı ile yapılan değişiklikler Refik Bey'e ait olmalıdır.)

⁹ *Cumhuriyet*, 24 Şubat 1931, s. 4, 3 Nisan 1931, s. 5, vd.